

Exam. Code : 103203
Subject Code : 1157

B.A./B.Sc. 3rd Semester (Batch 2021-24)
ENVIRONMENTAL STUDIES
Paper : ESL-221

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—75

PART—A (25 Marks)

Attempt any five questions. Each question carries 5 marks.

1. Explain scope of environmental studies.
2. What are natural resources ? Explain problems associated with energy resources.
3. Explain food chain with examples.
4. Write a note on threats to Biodiversity.
5. Define soil pollution. Explain adverse effects of soil pollution on organisms.
6. Write a note on Environment Protection Act, 1984.
7. Write a note on Human Rights.

PART—B (50 Marks)

Attempt any five questions. Each question carries 10 marks.

8. Define environment. Explain multidisciplinary nature of environmental studies.
9. What are the causes, effects and control measures of land degradation ?

10. What are renewable and non-renewable resources of energy ? Explain with examples.
11. Define wildlife. Explain ex-situ and in-situ methods of conservation of biodiversity.
12. Explain concept of energy flow in an ecosystem with diagram.
13. Write a note on causes, effects and control measures of noise pollution.
14. Write a note on urban problems related to solid waste management in India. Explain possible solutions.
15. Write a note on global warming and climate change.

(Punjabi Version)

ਭਾਗ—ੳ (25 ਅੰਕ)

ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 5 ਅੰਕ ਹਨ।

1. ਵਾਤਾਵਰਨ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
2. ਕੁਦਰਤੀ ਸਰੋਤ ਕੀ ਹਨ ? ਊਰਜਾ ਸਰੋਤਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
3. ਉਦਾਹਰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭੋਜਨ ਲੜੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
4. ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਲਈ ਖਤਰੇ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
5. ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਜੀਵਾਂ 'ਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਮਾੜੇ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
6. ਵਾਤਾਵਰਨ ਸੁਰੱਖਿਆ ਐਕਟ, 1984 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
7. ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

ਭਾਗ—ਅ (50 ਅੰਕ)

ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ। ਹਰੇਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਦੇ 10 ਅੰਕ ਹਨ।

8. ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ। ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਧਿਐਨ ਦੇ ਬਹੁ-ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

9. ਜਮੀਨ ਦੀ ਗਿਰਾਵਟ ਦੇ ਕਾਰਨ, ਪ੍ਰਭਾਵ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਉਪਾਅ ਕੀ ਹਨ ?
10. ਉਰਜਾ ਦੇ ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਨਵਿਆਉਣਯੋਗ ਸਰੋਤ ਕੀ ਹਨ ? ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ।
11. ਜੰਗਲੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਜੈਵ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਦੇ ex-situ ਅਤੇ in-situ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
12. ਇੱਕ ਈਕੋਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਉਰਜਾ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਦੀ ਚਿੱਤਰ ਦੇ ਨਾਲ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
13. ਸ਼ੇਰ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਣ ਦੇ ਕਾਰਨਾਂ, ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਤੇ ਨਿਯੰਤਰਣ ਉਪਾਵਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
14. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਠੋਸ ਰਹਿੰਦ-ਖੂੰਹਦ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਸ਼ਹਿਰੀ ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ। ਸੰਭਵ ਹੱਲ ਸਮਝਾਓ।
15. ਗਲੋਬਲ ਵਾਰਮਿੰਗ ਅਤੇ ਜਲਵਾਯੂ ਤਬਦੀਲੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।

(Hindi Version)

भाग—क (25 अंक)

किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के 5 अंक हैं।

1. पर्यावरणीय अध्ययन के कार्यक्षेत्र की व्याख्या कीजिए।
2. प्राकृतिक संसाधन क्या हैं ? ऊर्जा संसाधनों से संबंधित समस्याओं की व्याख्या कीजिए।
3. उदाहरणों सहित खाद्य श्रृंखला को समझाइए।
4. जैव विविधता के खतरों पर एक नोट लिखिए।
5. मृदा प्रदूषण को परिभाषित कीजिए। जीवों पर मृदा प्रदूषण के प्रतिकूल प्रभावों की व्याख्या कीजिए।
6. पर्यावरण संरक्षण अधिनियम, 1984 पर एक नोट लिखिए।
7. मानव अधिकारों पर एक नोट लिखिए।

भाग—ख (50 अंक)
किन्हीं पाँच प्रश्नों के उत्तर दीजिए। प्रत्येक प्रश्न के 10 अंक हैं।

8. पर्यावरण को परिभाषित कीजिए। पर्यावरणीय अध्ययन की बहु-विषयक प्रकृति की व्याख्या कीजिए।
9. भूमिक्षरण के कारणों, प्रभावों और नियंत्रण के उपाय क्या हैं ?
10. ऊर्जा के नवीकरणीय और गैर-नवीकरणीय संसाधन क्या हैं ? उदाहरणों सहित समझाइए।
11. वन्य जीवन को परिभाषित कीजिए। जैव-विविधता के संरक्षण के ex-situ और in-situ तरीकों की व्याख्या कीजिए।
12. किसी पारितंत्र में ऊर्जा प्रवाह की संकल्पना को आरेख की सहायता से समझाइए।
13. ध्वनि प्रदूषण के कारणों, प्रभावों तथा नियंत्रण के उपायों पर एक नोट लिखिए।
14. भारत में ठोस अपशिष्ट प्रबंधन से संबंधित शहरी समस्याओं पर एक नोट लिखिए। संभावित समाधानों को बताएं।
15. ग्लोबल वार्मिंग और जलवायु परिवर्तन पर एक नोट लिखिए।